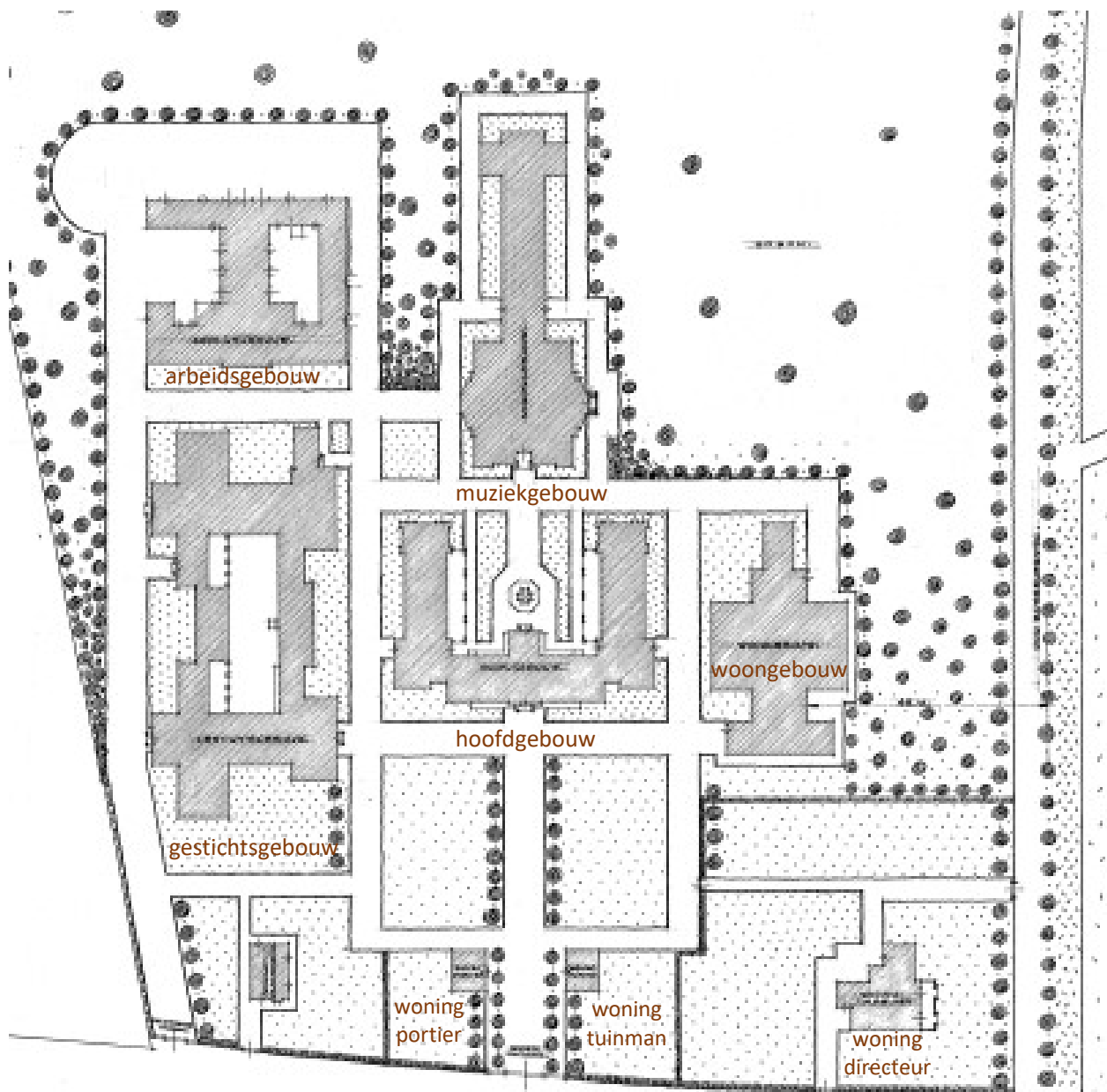

STRUIKELSTENEN

INSTITUUT TOT ONDERWIJS VAN BLINDEN HUIZEN

EEN MENS IS PAS VERGETEN ALS ZIJN NAAM VERGETEN IS

Instituut tot Onderwijs van Blinden

Amersfoortsestraatweg Huizen

bron afbeelding: Archief Gooi en Vechtstreek

STRUIKELSTENEN

MEN VALT NIET OVER DE STRUIKELSTENEN, JE STRUIKELT MET JE HOOFD EN JE HART

In ruim twintig landen in Europa liggen meer dan 100.000 kleine monumenten, steentjes van 10 bij 10 centimeter. De Stolpersteine of Struikelstenen zoals ze genoemd worden liggen op de openbare weg voor de huizen en instellingen waar slachtoffers van het Naziregime woonden. Ze nodigen je uit om stil te staan, te lezen wie er woonden en wat met hen gebeurd is. In het messing plaatje dat op het steentje is aangebracht zijn de naam, geboortedatum, deportatiedatum en de plaats en datum van overlijden van het slachtoffer gestanst.

De stenen zijn lange tijd door Gunter Demnig - de bedenker van de steentjes - zelf met de hand gemaakt en geplaatst. Genoodzaakt door de stormachtige ontwikkeling van het project laat hij zich ondersteunen door een bevriend beeldhouwer in Amsterdam.

Er zijn Struikelstenen aangebracht in minstens 1.200 plaatsen in Duitsland, Oostenrijk, België, Kroatië, Tsjechië, Finland, Frankrijk, Griekenland, Italië, Hongarije, Litouwen, Luxemburg, Moldavië, Nederland, Noorwegen, Polen, Roemenië, Rusland, Slowakije, Slovenië, Spanje, Zwitserland en Oekraïne.

De Stichting Instandhouding Joods Erfgoed Gooi- en Vechtstreek is sinds 2009 in deze regio actief om onder leiding van Hans Roos Struikelstenen te plaatsen ter herinnering aan wat met zoveel mannen, vrouwen en kinderen is gebeurd. Namen die niet vergeten mogen worden.

Gunter Demnig

Hans Roos

Met deze brochure worden drie leerlingen herdacht die in 1943 uit het Instituut tot onderwijs van blinden in Huizen zijn weggevoerd en twee die uit Amsterdam via kamp Westerbork naar een vernietigingskamp zijn gedeporteerd.

In november 2024 zijn bij het pand aan de Amersfoortsestraatweg 180 in Huizen waar nu het hoofdkantoor van Koninklijke Visio, expertisecentrum voor slechtziende en blinde mensen, gevestigd is Struikelstenen geplaatst als blijvende herinnering aan deze jonge mensen.

Het Instituut tot onderwijs van blinden is op 9 oktober 1932 aan de Amersfoortsestraatweg op de grens van Bussum en Huizen feestelijk geopend door koningin Wilhelmina. Een dag later staat in het dagblad De Gooi- en Eemlander een uitgebreid verslag van de feestelijkheden waaruit hieronder enkele fragmenten zijn overgenomen.

HUIZEN - DE OPENING VAN HET BLINDENINSTITUUT

Een indrukwekkende plechtigheid

Het podium, waarop het zangkoor der blinden had plaats genomen, was fraai met chrysanten en kleine zonnebloemen versierd, terwijl vóór dit podium drie zetels stonden, bestemd voor de leden van het Vorstelijk Huis. Precies vier uur hoorde men buiten een zwak gejuich, dat van verre kwam van den Straatweg: de Koninklijke Familie was in aantocht. De stoet bestond uit vijf auto's. In de eerste auto hadden de Koningin, de Prinses en de Prins plaats genomen; daarna kwamen drie auto's voor het gevolg, terwijl in de laatste auto de burgemeester van Amsterdam, de heer W. de Vlugt gezeten was.

Na de thee werd nog een korte rondgang door het gebouw gemaakt, waarbij de Koningin werd begeleid door den voorzitter van het bestuur, den heer Mr. Van Heukelom en de Prinses door den directeur, den heer Dr. Belzer. In het hoofdgebouw werden allereerst bezocht de klassen voor het lager onderwijs, waar de leerlingen druk aan het werk waren; vervolgens de klasse waar les gegeven werd in steno-typen; toen ging de tocht naar beneden, waar de Koninklijke Familie de klasse bezocht van den handenarbeid voor meisjes; vervolgens werden de Slöjdkamer en de drukkerij bezichtigd.

Van het hoofdgebouw ging het naar het Gestichtsgebouw en wel naar de linnen en breikamer. Door de medische afdeling ging het Hooge Gezelschap naar de eetzaal en de groote keukens. Tenslotte werd de arbeidsafdeeling geheel bezichtigd en geruimen tijd werd getoefd in de werkplaats, waar fietsen worden gerepareerd. De Koningin en de Prinses toonden voor alles de grootste belangstelling en onderhielden zich steeds op ongeunstelde wijze met de verpleegden. Na dezen rondgang werd teruggekeerd naar de bestuurskamer, alwaar hartelijk afscheid werd genomen van de bestuursleden. De Koningin sprak haar bewondering uit over de prachtige inrichting en dankte voor de hartelijke ontvangst.

De Gooi- en Eemlander van 25 november 1937 biedt een inkijkje in de opleidingen die gevolgd kunnen worden bij het instituut:

Dertien, veertien jaar zijn de blinde jongens en meisjes, als zij naar Huizen gaan, komende van het Instituut te Haren, of van de Prins Alexanderstichting te Huis ter Heide. Pas als zij 21 jaar zijn laat Huizen ze gaan, gewapend met een dosis kennis, die vele zienden missen, geschikt voor kantoor of handenarbeid. De jonge leerlingen beginnen met de Lagere School af te loopen, een voortzetting en gedeeltelijke herhaling van het reeds genoten onderwijs. Eerst dan volgt indeeling bij het vakonderwijs. Zij die muziekonderwijs genieten of den cursus in machineschrijven volgen, krijgen tevens les in Fransch, Duitsch, Engelsch en Esperanto.

Vakonderwijs. Voor welke vakken men opleidt? Hoofdzakelijk: zang- en muziekleeraar (leerares), organist, pianostemmer, steno-typist, radiotelefonist, masseur, rijwielmonteur,

mandenborstel en mattenmaker. Soms studeert er één Duitsch en Engelsch M.O. Steno-typist(e). Een geheele klas leert er voor. IJverig tikken ze in braille-kortschrift, volgens het systeem Groote, op de in Duitschland uitgevonden machine. Zes toetsen, die op het smalle papierlint dat over het tikoppervlak glijdt, de stenografische teekens prikken. En nauwelijks is een brief in behoorlijk snel tempo gedictieerd of de klas neemt de gewone schrijfmachine en werkt het gedicteerde uit. Het gaat bij de een sneller dan bij een ander. Veel fouten maakt men echter niet. De muziekopleiding is, hier in Huizen, uitstekend. Eén der hoofdvakken voor de meisjes is handwerken. Zelfs voor de moeilijkste patronen met tallooze kleuren, deinst men niet terug. Voor de jongens staat verder houtslöjd en matten-, manden- en borstelmaken op het programma. De werkplaats voor het laatste, is voorzien van moderne machines en werktuigen.

Een boek lezen? Dan naar de drukkerij, waar drie blinden den geheelen dag druk aan den arbeid zijn met brailledrukwerk en inbinden. De chef van deze drukkerij is tevens hoofd van de bibliotheek. En zij die een boek willen lezen moeten bij hem zijn om het te kunnen leenen.

Het instituut stond ook bekend als Blindeninstituut Bussum

Onderstaande advertenties die in 1940 in de Bussumsche Courant geplaatst zijn geven een beeld van enkele activiteiten die in het blindeninstituut plaatsvonden.

Borstels voor stofzuigers opnieuw beharen. Blindeninstituut, Bussum telefoon 4632. (4B5857)

WASCHMANDEN. Ook reparatie. BLINDENINSTITUUT, BUSSUM, Telefoon 4632. (4)

**Solide houten Tuinmeubelen
BLINDENINSTITUUT - BUSSUM
Telefoon 4632. (4)**

Stemmen en repareren van Piano's en Orgels onder vakk. leiding. Blindeninstituut Bussum, tel. 4632.

SERREMEUBELEN, nieuw en repareren. - BLINDENINSTITUUT, Bussum, Telefoon 4632. (4)

VIJF NAMEN VIJF VERHALEN

De Tweede Wereldoorlog en de bezetting hebben diepe sporen nagelaten, een stilte in de straten en huizen waar mannen, vrouwen en kinderen woonden die zijn weggevoerd en omgebracht omdat ze Joodse wortels hadden, omdat ze actief waren in het verzet of tijdens de gedwongen arbeitseinsatz omkwamen. Ook aan de Amersfoortsestraatweg viel stilte. Op 19 april 1943 zijn Flora Goldsmit en Kurt Eugen Kleinschmidt in kamp Westerbork geregistreerd. Of ze die dag in het blindeninstituut zijn weggehaald is niet bekend. Drie dagen later volgt Bertus Johannes Clemens Verdoner. Een half jaar eerder is Barend Kool waarschijnlijk met zijn ouders uit Amsterdam naar een werkkamp en later kamp Westerbork gestuurd en Elisabeth Winnink die jarenlang in Huizen verbleef is uit de Joodse Invalide, een instelling voor verpleging van Joodse bejaarden en gehandicapten in Amsterdam, weggevoerd.

In 1941 moeten de gemeenten in Nederland melden wie als Jood in de burgerlijke stand geregistreerd staat. Ook de gemeente Huizen voldoet hieraan en legt verantwoording af voor de leges die aan de Rijksinspectie van de Bevolkingsregisters zijn afgedragen. Op de lange lijst met namen zijn die van vijf bewoners van het blindeninstituut aan de Amersfoortsestraatweg te vinden.

Datum	Naam	adres	aantal pers.	Nummer kwibantie	bedrag
18 Feb:	F. Goldsmit	Amersf. str. w. 80	1	11	0.50
18	B. Winnink	id	1	12	0.50
18	B. Kool	id	1	13	0.50
18	B. J. C. Verdoner	id	1	14	0.50
18	K. Kleinschmidt	id	1	15	0.50

Deze nog jonge mensen die in een kamp ver van huis zijn vermoord omdat ze als 'Jood' geregistreerd stonden, worden met een Struikelsteen herdacht bij het adres van het voormalige instituut aan de Amersfoortsestraatweg in Huizen.

Op 6 april 1949 doet De Gooi- en Eemlander verslag van de behandeling door de Bijzondere Raad van Cassatie in de zaak tegen de 'Verwalter' (een door de nazi's aangewezen zaakwaarnemer) van het blindeninstituut. Welke rol hij gespeeld heeft bij de deportatie van de Joodse pupillen Flora Goldsmit, Kurt Eugen Kleinschmidt en Bertus Johannes Clemens Verdoner is niet bekend.

HUIZEN — De Bijzondere Raad van Cassatie behandelde hedenmorgen de zaak tegen E. Th. A. Hermans, die gedurende de bezetting o.m. Verwalter was van het Blindeninstituut alhier. Hij was wegens verraad, lidmaatschap van de landwacht en Treuhandlerschap tot twaalf jaar veroordeeld. De procureur fiscaal noemde dit een tragisch geval. Voor de oorlog stond verdachte bekend als een goed advocaat. Hij achtte echter de opgelegde straf juist. De verdediger merkte op, dat verdachte nooit geldelijk voordeel bij zijn transacties had behaald. Zijn beheer van het Blindeninstituut was zeer goed. Hij heeft het kapitaal intact gelaten.

In het blad *Onderwijs in Nederland* van januari 1949 wordt het blindeninstituut genoemd:

Ook de inrichtingen voor blindenonderwijs ondervonden de moeilijkheden. Het blindeninstituut te Bussum heeft in hoge mate de belangstelling gehad van hen die zich met de bezetter in dit land verbonden hadden. Toen bleek dat dit instituut gesticht was door vrijmetselaren, werd daarin een aanleiding gevonden om het bestuur te ontslaan en het instituut te plaatsen onder een beheerder. De kosten aan dit „beheer" verbonden kwamen voor rekening van het instituut.

De familie Goldsmit heeft zijn wortels in Dieren, gemeente Rheden bij Arnhem. De vader van Flora, Philip Goldsmit, is daar op 24 augustus 1899 geboren als oudste kind uit een gezin met acht kinderen van de koopman Jacob Goldsmit en Kaatje Levie.

Philip trouwt op 12 januari 1921 met Martha Jacobs, dochter van Juda Jacobs en Flora Nathan uit Utrecht. Het echtpaar Goldsmit-Jacobs krijgt drie kinderen: Kaatje (1922), Juda (1925) en Flora (1926).

In januari 1926 verhuist het gezin van Rheden naar Arnhem, eerst naar de Weerdjesstraat 93, later naar Rodenburgstraat 24. Het laatst bekende adres in Arnhem is Karel van Gelderstraat 2.

de foto van Flora is in het bezit van haar neef Georg Goldsmit (USA)

gezin Goldsmit

NAAM	GEBOREN		VERMOORD/OVERLEDEN	
GOLDSMIT, Philip	24-08-1899	Rheden	07-05-1943	Sobibor
	op 12 januari 1921 gehuwd met			
JACOBS, Martha	25-02-1898	Utrecht	14-01-1943	Auschwitz

GOLDSMIT, Kaatje	29-01-1922	Dieren	overleefd	
GOLDSMIT, Juda (Juil)	18-10-1925	Rheden	30-04-1943 *	Auschwitz
GOLDSMIT, Flora	18-12-1926	Arnhem	07-05-1943	Sobibor

* administratieve datum, is uiterlijk op deze dag vermoord of omgekomen

Flora Goldsmit is niet blind geboren. Bij de inschrijving in een blindeninstituut geeft vader Philip aan dat Flora op 1 maart 1932 blind geworden is. Mogelijk is de blindheid ontstaan ten gevolge van een ongeluk waarvoor ze zo'n vier maanden in het kinderziekenhuis in Arnhem lag. Twee advertenties die haar vader in de krant plaatst verwijzen naar de ziekenhuisopname en de blindheid van Flora.

Dankbetuiging

Hiermede betuigen wij onzen oprechten dank aan den Wel.ed. Zeer Gel. Heer

Dr. SMIT VAN GELDER voor de uitstekende geneeskundige behandeling, gedurende de ziekte van ons dochtertje Floortje.

PH. GOLDSMIT
en Echtgenoot.

Rodenburgstraat 24, Alhier.

Arnhemse Courant 14 juli 1932
moet zijn Dr. Smidt van Gelder

Gevraagd zoo spoedig mogelijk:

EEN PENSION

voor een blind kindje

van 7 jaar oud, met een begeleidster, voor den duur van 5 à 6 weken. (33480)

Prijsopgave aan het adres PH. GOLDSMIT, Rodenburgstr. 24, Arnhem.

De Graafschap-bode 15 januari 1934

Op 27 oktober 1935 is de achtjarige Flora door haar vader - marktkoopman in kousen en sokken - ingeschreven bij de Prins Alexander Stichting, een blindeninstituut in Zeist/Huis ter Heide. Het bedrag voor de verpleegkosten wordt vastgesteld op 250 gulden per jaar. Vader Philip is verantwoordelijk voor het verzorgen van kleding. Als godsdienst staat genoteerd *Israël(ietisch)*. Op 2 september 1940 wordt Flora met nog elf leerlingen overgeplaatst naar het blindeninstituut in Huizen.

Flora Goldsmit is op 20 april 1943 in kamp Westerbork geregistreerd waar ze in barak 85 is ondergebracht. In de vroege ochtend van 4 mei 1943 moet ze klaarstaan voor transport. De trein die deze dag vertrekt neemt 1.187 mannen, vrouwen en kinderen mee voor een reis die drie dagen later eindigt in het vernietigingskamp Sobibor. Hier is Flora Goldsmit na aankomst op 7 mei 1943 in één van de gaskamers vermoord.

Uit het gezin waar Flora Goldsmit opgroeide zijn vier gezinsleden in een kamp vermoord. Over haar vader, Philip Goldsmit, is bekend dat hij in april 1943 in het Arnhemse Gemeenteziekenhuis opgenomen was. Op 7 april 1943 is hij daar opgehaald door de Arnhemse politie. De geneesheer-directeur Pieter Reinders Folmer weigerde zijn medewerking te verlenen en werd daarom in opdracht van de Sicherheitsdienst gearresteerd [bron: Margo Klijn 2014]. Philip Goldsmit werd per bus overgebracht naar Westerbork. Uit Westerbork is hij op 4 mei 1943 samen met zijn moeder Kaatje Goldsmit-Levie naar Sobibor gedeporteerd. Ook Flora maakte deel uit van dit transport. Het drietal is na aankomst in Sobibor vermoord.

Martha Goldsmit-Jacobs, de moeder van Flora en haar broer Juda zijn op 11 december 1942 in kamp Westerbork geregistreerd, de dag waarop ze naar Auschwitz gedeporteerd zijn. Martha is daar na aankomst vermoord, Juda is uiterlijk 30 april 1943* in Auschwitz ten gevolge van ziekte of ontberingen omgekomen. Mogelijk is hij in het kamp geselecteerd voor dwangarbeid.

* De laatste dag van een maand is in de regel een administratieve datum. Waarschijnlijk is Juda eerder in de maand april omgekomen.

BRONNEN

---

joodsmonument.nl, Arolson Archives, joodsmonumentarnhem.nl, Delpher

Kurt Eugen Kleinschmidt is op 18 april 1924 in Keulen geboren als zoon van Adolf Kleinschmidt en Johanna Cohen. Op *vrijheid.scouting.nl* staat dat hij Duitsland ontvluchtte voor het nazisme en in Bussum terechtkwam. Daar werd hij verkenner bij groep 8, de Kalongs. Deze groep was verbonden aan het Blindeninstituut in Bussum. In het blad 'Weest Paraat' van 1939 staat dat K. Kleinschmidt, Duitse nationaliteit, verkenner van de "Kalongs" Bussum tot het lidmaatschap van de vereniging is toegelaten.

Over de Kalongs is een artikel te vinden in het blad "De huifkar"; maandblad van en voor voortrekkers der Nederlandsche Padvinderebeweging (oktober 1937) waarin één van de leden verslag doet van een kamp waar hij aan deelnam:

Op 19 april 1943, een dag na zijn verjaardag, is Kurt Eugen Kleinschmidt uit het instituut weggevoerd en dezelfde dag of een dag later in kamp Westerbork ingeschreven in barak 83, een van de ziekenbarakken. Op zijn kaart uit de cartotheek van de Joodse Raad staan twee adressen: *Huizen, Amersfoortseweg 800 en Hofstraat 8, Enschede*. In Enschede woonde de moeder van Kurt Eugen, Johanna Kleinschmidt-Cohen. Ze is daar in 1931 ingeschreven. Over de vader van Kurt is niets bekend.

Kurt Eugen Kleinschmidt is op 4 mei 1943 naar vernietigingskamp Sobibor gedeporteerd. Na een verschrikkelijke reis die drie dagen duurde komt de trein aan bij het kamp. Hier is Kurt Eugen op 7 mei 1943 in een van de gaskamers vermoord.

De moeder van Kurt is in 1931 in Enschede ingeschreven. In het dagblad *Tubantia* van 1 juni 1940 biedt Johanna Kleinschmidt op haar woonadres Hofstraat 8 woonruimte aan. Op 18 november 1942 is ze in kamp Westerbork geregistreerd. Op 4 mei 1943 gaat ze, evenals haar zoon, op transport naar Sobibor, waar ze na aankomst is vermoord. In de transportlijst staat de naam van Johanna Kleinschmidt-Cohen (26.2.82) onder het kopje *Nachtrag Normaltransport*.

De naam van Johanna Kleinschmidt-Cohen is opgenomen in het *Gedenkbuch Opfer der Verfolgung der Juden unter der National Sozialistischen Gewaltherrschaft in Deutschland 1933-1945*.

Het overlijden van Kurt Eugen Kleinschmidt is op 15 februari 1950 in het register van de gemeente Huizen ingeschreven.

BRONNEN

joodsmonument.nl, Arolson Archives, delpher.nl

Bertus Johannes Clemens Verdoner is op 30 september 1922 in Amsterdam geboren. Hij is een zoon van Joseph en Geertruida Verdoner-Salomons en broer van de in 1916 geboren Benedictus Marie.

gezin Verdoner

NAAM	GEBOREN	VERMOORD/OVERLEDEN
VERDONER, Joseph	23-01-1886 Amsterdam	19-11-1943 Auschwitz
	op 3 februari 1916 gehuwd met	
SALOMONS, Geertruida	26-02-1887 Amsterdam	19-11-1943 Auschwitz
VERDONER, Benedictus Marie	05-05-1916 Amsterdam	31-03-1944 * Polen
VERDONER, Bertus Johannes Clemens	30-09-1922 Amsterdam	21-05-1943 Sobibor

* administratieve datum, is uiterlijk op deze dag vermoord of omgekomen

Eind december 1931 is Bertus in Zeist (waarschijnlijk in het daar gevestigde blindeninstituut) ingeschreven blijkt uit de bevolkingsadministratie van de gemeente Amsterdam. Medio september 1936 is hij in het blindeninstituut in Huizen geplaatst. Wanneer Bertus is opgepakt is niet bekend. Op een document dat bij de Oorlogsgravenstichting te vinden is staat over hem:

Blijkens verkregen inlichtingen van de administratie van het blindeninstituut alhier is betrokkene ("joods" nederlander) in 1943 door de Duitsers gedeporteerd. Uit een poloodaantekening op het betreffende archiefblad alhier staat vermeld dat betrokkene op 22 apr 43 is overgebracht naar Vught, "internerings" kamp.

Op 11 mei 1943 is Bertus Johannes Clemens Verdoner in kamp Westerbork geregistreerd. Op de kaart uit de cartotheek van de Joodse Raad staat V(?). Dit kan erop wijzen dat hij uit kamp Vught kwam. Het documentatiecentrum van kamp Vught laat weten dat Bertus niet in het kamp geweest is: "Er is op 22-23 april 1943 geen binnenkomend transport en op 10-11 mei geen uitgaand transport bekend. Wellicht heeft Bertus tot inschrijving in Westerbork in een gevangenis gezeten, maar waar is onduidelijk".

Na aankomst in kamp Westerbork is Bertus ondergebracht in barak 83, een van de ziekenbarakken. Een week later moet hij klaarstaan voor het transport dat op 18 mei vertrekt. De trein die drie dagen later Sobibor bereikt neemt 2511 mannen, vrouwen en kinderen mee. Na aankomst gaan ze direct naar de gaskamers. Ook de nog jonge Bertus is hier van het leven beroofd.

Uit aantekeningen op de kaart van zijn ouders die in de cartotheek van de Joodse Raad te vinden is blijkt dat Joseph Verdoner, de vader van Bertus, volkomen blind was en gediplomeerd masseur. Over zijn moeder staan op de kaart de aantekeningen *gezondheid: slecht gezicht* en als beroep *journalistiek medewerkster kindertijdschriften* en *jeugdleidster instituut*.

De ouders van Bertus Johannes Clemens zijn op 29 september 1943 in kamp Westerbork geregistreerd en in de ziekenbarak 81 ondergebracht. Op 16 november gaan ze op transport naar Auschwitz waar ze na aankomst op 19 november 1943 zijn vermoord. Van Benedictus Marie, de oudere broer van Bertus, is bekend dat hij als apothekersassistent bij het Apeldoornse Bos (joods psychiatrisch ziekenhuis) werkte en in 1941 als verpleger in het Nieuw Israëlietisch Ziekenhuis aan de Keizersgracht in Amsterdam.

BRONNEN

joodsmonument.nl, stadsarchief Amsterdam, Oorlogsgravenstichting, Nationaal Monument kamp Vught, Arolson Archives, Nationaal Archief (archief Rode Kruis)

Barend Kool is op 21 december 1919 in Amsterdam geboren als zoon van Elias en Rebecca Kool-Tokkie. Elias Kool staat in 1941 ingeschreven als poelier. Eerder stond hij bij de gemeente geregistreerd als marktkoopman in lompen, metalen en gedragen kleding.

gezin Kool

NAAM	GEBOREN	VERMOORD/OVERLEDEN
KOOL, Elias	01-07-1891 Amsterdam	22-10-1942 Auschwitz
	op 17 september 1913 gehuwd met	
TOKKIE, Rebecca	18-04-1885 Amsterdam	22-10-1942 Auschwitz

KOOL, Levie	02-03-1914 Amsterdam	30-09-1942 * Auschwitz
KOOL, Mietje	08-04-1917 Amsterdam	30-09-1942 * Auschwitz
KOOL, Barend	21-12-1919 Amsterdam	28-02-1943 * Auschwitz
KOOL, Schoontje	22-06-1921 Amsterdam	22-10-1942 Auschwitz
KOOL, Reina	28-11-1924 Amsterdam	28-11-1924 Amsterdam
KOOL, Lena	22-02-1923 Amsterdam	27-03-1980 Amsterdam
KOOL, Reina	30-08-1926 Amsterdam	25-05-2010 Amsterdam
KOOL, Samuel	28-06-1930 Amsterdam	22-10-1942 Auschwitz

* administratieve datum, is uiterlijk op deze dag vermoord of omgekomen

Op 19 september 1932 is Barend Kool uit Zeist (waarschijnlijk uit het daar gevestigde blindeninstituut) op het adres Amersfoortsestraatweg 80 in Huizen ingeschreven. Als Barend begin 1938 voor de militaire dienstplicht (militie) gekeurd wordt, staat op het formulier dat hij is afgekeurd omdat hij blind is en voorgoed ongeschikt verklaard.

1. Kool	1. Amsterdam	1. Elias	1. a. Heieren (A. 76)	1. Londer (blind)	1.
	21	2. a. Tokkie	b. Amsterdam	2. Buitengewoon L.O.	
2. Barend	2. December	b. Rebecca	2. Blinden-instituut		2.
	1919	3. a.	3.	3. —	3.
		b.			

Barend trekt begin mei 1941 in bij zijn ouders in de Nieuwe Kerkstraat in Amsterdam, staat op 15 april 1942 weer op het adres Amersfoortsestraatweg 80 in Huizen geregistreerd en wordt op 18 augustus 1942 opnieuw in bij zijn ouders in Amsterdam ingeschreven, nu op het adres Lange Houtstraat 24 II.

Barend Kool is op 3, 4 of 5 oktober 1942 met zijn ouders, broer Samuel en zussen Schoontje en Reina in kamp Westerbork geregistreerd. Deze data wijzen erop dat ze uit een werkkamp kwamen.

In 1941 vonden NSB-ers binnen de Rijksdienst voor Werkverruiming, waar de werkkampen op dat moment onder vielen en de Duitse bezetter, dat de door de anti-Joodse maatregelen groeiende groep Joodse werklozen ook naar deze kampen moest worden gestuurd. De taak werd door de Arbeidsbureaus in Amsterdam uitgevoerd. Alle 2.600 door de gemeente gesteunde Joodse mannen moesten zich melden voor een door Joodse artsen verrichte keuring. Op 7 januari 1942

werd de Joodse Raad in Amsterdam onder druk gezet en verantwoordelijk gesteld voor het leveren van 1.402 Joodse werklozen. Uiteindelijk werden er 1.075 werklozen aangewezen.

Eind september 1942 besloot de Duitse bezetter de Joodse werkkampen op te heffen. Tussen 3 en 5 oktober 1942 werd kamp Westerbork overspoeld met dwangarbeiders.

Joodse Werkkampen in Drenthe / uitgave Herinneringskamp Westerbork

De namen van het gezin Kool-Tokkie komen niet voor in het bestand *Tewerkgestelden* dat in het stadsarchief Amsterdam te vinden is.

Maandag 19 oktober 1942, ruim twee weken na aankomst in Westerbork, gaat Barend Kool met zijn ouders en zus Schoontje op transport. Eerder al zijn Levie (23 juni 1942) en Mietje (4 augustus 1942) in Westerbork geregistreerd. Beide zijn uiterlijk 30 september 1942 in Auschwitz omgekomen of vermoord. De laatste dag van de maand is in de regel een administratieve datum. Reina heeft het kamp overleefd.

De trein die maandag 19 oktober 1942 'nach dem Osten' vertrekt neemt 1327 mannen, vrouwen en kinderen mee voor een reis die op 21 oktober in Auschwitz eindigt. Men verwachtte naar een werkkamp in het oosten te gaan. De werkelijkheid was anders. De ouders van Barend, zijn zus Schoontje en broer Samuel zijn na aankomst in het kamp vermoord.

Voor Barend is 28 februari 1943 Auschwitz als datum en plaats van overlijden in de burgerlijke stand opgenomen. Waarschijnlijkheid is hij eerder die maand omgekomen of vermoord. Wat de reden is dat hij niet direct na aankomst is omgebracht is niet bekend.

BRONNEN

Arolson Archives, Joods Monument, stadsarchief Amsterdam, Lion Tokkie

Elisabeth Winnink is op 4 februari 1920 in Amsterdam geboren als dochter van de diamantslijper Joseph Winnink en Hendrika (Heintje) Hamel. Haar ouders zijn op 17 juni 1914 in Amsterdam getrouwd. Uit de aankondiging van het huwelijk blijkt dat Joseph Winnink waarschijnlijk in de Antwerpse diamantindustrie werkte. Het echtpaar Winnink-Hamel krijgt in 1922 een tweede dochter die de naam Jansje krijgt. Een jaar later, op 25 augustus 1923, overlijdt Joseph Winnink in Amsterdam. Zijn weduwe hertrouwt op 2 april 1925 met de koopman Joseph Groen. Op 17 juli 1935 overlijdt Hendrika in Amsterdam.

gezin Winnink

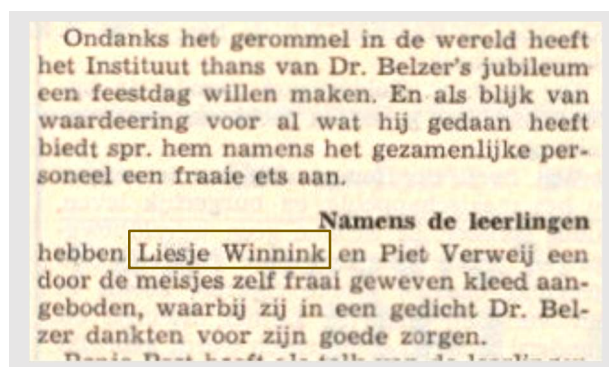
NAAM	GEBOREN	VERMOORD/OVERLEDEN
WINNINK, Joseph	23-01-1886 Amsterdam	25-08-1923 Amsterdam
op 17 juni 1914 gehuwd met		
HAMEL, Heintje (Hendrika)	26-02-1887 Amsterdam	17-07-1935 Amsterdam
-----		
WINNINK, Elisabeth (Liesje)	04-02-1920 Amsterdam	13-03-1943 Sobibor
WINNINK, Jansje	24-06-1922 Amsterdam	05-03-1943 Sobibor

Elisabeth Winnink - roepnaam Liesje - is op 29 november 1929 opgenomen in het Nederlandsch-Israëlietisch Meisjes Weeshuis aan de Rapenburgerstraat in Amsterdam. Op 3 februari 1934, een dag voor haar verjaardag, is ze overgeschreven naar het blindeninstituut in Huizen.

In de *Nieuwe Bussumsche Courant* van 2 november 1939 wordt de naam van Liesje Winnink genoemd als zij ter gelegenheid van de directeur dr. Belzer namens de leerlingen een cadeau aanbiedt.

Begin januari 1942 is Elisabeth op het adres Weesperplein 1 in Amsterdam ingeschreven. Hier is de Joodse Invalide gevestigd, een instelling voor verpleging van Joodse bejaarden en gehandicapten.

Op 1 maart 1943 zijn 256 verpleegden en personeelsleden gedeporteerd. De meeste van hen zijn op 13 maart 1943 in Sobibor vermoord. Elisabeth Winnink is op woensdag 10 maart uit kamp Westerbork vertrokken met de trein die 1105 mannen, vrouwen en kinderen voor een drie dagen durende reis die in Sobibor eindigt. Hier heeft Elisabeth na aankomst op 13 maart de dood gevonden, een week na haar zus Jansje. Jansje Winnink was evenals haar zus blind. Ze werd in de Joodse Invalide verzorgd. Eerder verbleef ook Jansje in het Nederlandsch-Israëlietisch Weeshuis in Amsterdam. Ze is op 2 maart 1943 gedeporteerd met het eerste transport dat van kamp Westerbork naar Sobibor vertrok.

BRONNEN

Arolson Archives, Joods Monument, stadsarchief Amsterdam, Delpher

Verantwoording van de ontvangen leges bij de melding dat deze mensen als Jood bij de gemeente Huizen geregistreerd staan

<p>No. 11</p> <p>Ontvangen van <i>Flora Goldomil</i> <i>Blinden - Instituut</i></p> <p>f. 1.5</p> <p>leges <i>aanmeldings-</i> bewijzen verordening 6/1941.</p> <p>Datum, <i>10-2-1941</i></p> <p>Paraaf, <i>gl.</i></p>	<p>No. 12</p> <p>Ontvangen van <i>Q. Wunnik</i> <i>Blinden - Instituut</i></p> <p>f. 1.5</p> <p>leges <i>aanmeldings-</i> bewijzen verordening 6/1941.</p> <p>Datum, <i>10 Feb. 1941</i></p> <p>Paraaf, <i>gl.</i></p>	<p>No. 13</p> <p>Ontvangen van <i>B. Kool</i> <i>Blinden - Inst.</i></p> <p>f. 1.5</p> <p>leges <i>aanmeldings-</i> bewijzen verordening 6/1941.</p> <p>Datum, <i>10-2-1941</i></p> <p>Paraaf, <i>gl.</i></p>
<p>No. 14</p> <p>Ontvangen van <i>B. J. C. Verdones</i> <i>Blinden - Instituut</i></p> <p>f. 1.5</p> <p>leges <i>aanmeldings-</i> bewijzen verordening 6/1941.</p> <p>Datum, <i>10-2-1941</i></p> <p>Paraaf, <i>gl.</i></p>	<p>No. 15</p> <p>Ontvangen van <i>K. Kleinischmidt</i> <i>Blinden - Instituut</i></p> <p>f. 1.5</p> <p>leges <i>aanmeldings-</i> bewijzen verordening 6/1941.</p> <p>Datum, <i>10-2-1941</i></p> <p>Paraaf, <i>gl.</i></p>	

Bij de namen die genoemd worden heb ik veel informatie gevonden op het internet. Zo maakte ik gebruik van delpher.nl waar miljoenen artikelen en advertenties uit kranten en tijdschriften te vinden zijn, joodsmonument.nl, arolson-archives.org, het stadsarchief Amsterdam en verschillende genealogische sites.

Opmerkingen of aanvullingen bij de beschrijvingen in deze brochure zijn welkom op mijn emailadres beste254@planet.nl

weggevoerd en niet meer thuis gekomen

*De hemel blijft voorgoed geschonden.
Het is een godsgruwelijke aanslag op alles waar een mens voor staat.*

Spiegelmonument 'Nooit Meer Auschwitz' Wertheimpark Amsterdam Jan Wolkers